

HRVATSKA, IZDOJENO, VIJESTI

SABINA ANGELINA LATIĆ, PREDSJEDNICA UDRUGE StarKA O IZAZOVIMA STARENJA: Još nismo osvijestili da smo staro društvo, a posljedice će biti sve teže

OBJAVLJENO PRIJE 2 TJEDNA PIŠE IVA PERDEC

👍 0

O starosti i svim izazovima koje ona nosi, puno toga ima za reći Sabina Angelina Latin, predsjednica karlovačke udruge StarKA i voditeljica Doma za starije i nemoćne Latin u Ozlju. S njom smo razgovarali o temi „Biti star u Hrvatskoj – jedna od najvećih izazova 21. stoljeća“. Latin je, osim svog posla u Domu, vrlo aktivna i u radu udruge za informiranje, širenje i razvoj socijalnih usluga za starije osobe StarKA. Sudjeluje u radijskim i televizijskim emisijama na temu starenja, pokretač je raznih akcija za integraciju starijih osoba u društvo u cjelini, a njezini su prijedlozi prihvaćeni i u kreiranju novog Zakona o socijalnoj skrbi i pridruženim akcijskim planovima.

Trenutačno je udio stanovnika starijih od 65 godina u Hrvatskoj 22,34 posto (brojkom 868.638 osoba), a projekcije su da će nam do 2060. godine udio starih biti iznad 30 posto. Kako se Hrvatska općenito nosi s demografskim promjenama i rastućim brojem starijih osoba te sve većom potrebom za skrbi?

„Hrvatska, pritom mislim na društvo općenito, još nije osvijestila taj problem. I to je zabrinjavajuće. Posljedice koje danas trpimo zbog promjene demografske slike i starenja društva će iz godine u godinu biti sve izraženije i teže. Teže kako za podnositi, tako i sve teže za sanirati. Danas govorimo o manjku socijalnih usluga za starije, no to je manji problem, tu se nešto i događa. Počinje gradnja 18 centara za starije diljem Hrvatske, šire se izvaninstitucionalne usluge boravka i pomoći u kući. Daleko veći problem je deficit njegovatelja i stručnih kadrova, nedostatna educiranost te općenito slaba zainteresiranost za rad sa starijima, porast broja korisnika s nedostatnim financijskim sredstvima da si uslugu plate i priušte, predrasude i stereotipi prema starijima u svakodnevnom životu, nepovezanost socijalnog i zdravstvenog sustava, problem nasilja nad starijima – naročito ekonomskog te nerazumijevanje starenja i promjena koje ono donosi. To su pravi izazovi bez instant rješenja, izazovi koji traže sve glave za stolom, traže dijalog i uključenost svih društvenih karika – od institucija i politika, preko medija, do organizacija civilnog društva i javnosti. A toga jednostavno nema, ne u dovoljnoj mjeri da pokrene stvari s mrtve točke. Nema kritične mase zainteresiranih, poglavito ne u medijima. Iako je starenje neizbježan i nezaustavljiv proces, jedina izvjesna budućnost svakog od nas, mi se o toj temi bojimo govoriti i razgovarati. Sutra će nam svi biti krivi kad se pomakne dobna granica za odlazak u mirovinu, što je neminovno budući da udio radno aktivnog stanovništva pada“, detaljno nam je i slojevito pojasnila Sabina Angelina Latin.

Koje su ključne inicijative i programi udruge StarKA usmjereni na poboljšanje kvalitete života starijih osoba?

„Ima ih podosta, no ključna, najopsežnija i najizazovnija inicijativa naše ni tri godine stare udruga je pokretanje kampanje 'stopAgeism' u rujnu ove godine. Radi složenosti teme, kampanja se pripremala više od pola godine i za nju smo dobili visoko pokroviteljstvo Vlade Republike Hrvatske. Pokrenuta je u selu Jaškovo, selu Štrudlafesta – međunarodno poznate manifestacije nastale sinergijom generacija – znanjem i iskustvom naših starijih o izradi štrudla te entuzijazmom i znanjem mlađih generacija. To je ono što kampanjom želimo postići, tu sinergiju iskustva, znanja i elana. Inače, kampanja je zamišljena kao projekt koji stari zajedno s nama, skup aktivnosti koji ne smije prestati želimo li postići ciljeve. Najvažniji ciljevi su suzbijanje starosne diskriminacije i povećavanje opće svijesti o starenju kao prirodnom procesu, povećanje međugeneracijske solidarnosti, suradnje i obostranog razumijevanja među generacijama. Sekundarni ciljevi su promoviranje rada sa starijima kao društveno poželjnog i korisnog, promicanje voluntarizma, društveno odgovornog poslovanja i održivog razvoja – tri izuzetno važna segmenta za budućnost socijalne skrbi, ali i za sveopći društveni razvoj i napredak. Najvažnija ciljna skupina kampanje su nam najmlađi članovi zajednice – djeca, učenici osnovnih i srednjih škola i prve radionice su već odrađene. Druga ciljna skupina su zaposleni u zdravstvenim i socijalnim ustanovama, osobe srednje životne dobi i javnost općenito. Naravno, tu si i stariji sugrađani. S njima ćemo malo manje raditi na prepoznavanju predrasuda i stereotipa, a više na edukaciji kako se zaštititi od diskriminacije i kome se obratiti za pomoć.

Oglas

Tražiš posao koji nudi fleksibilno radno vrijeme i mogućnost napredovanja? Prijavi se u McDonald's!

U sklopu kampanje pokrenuli smo i inicijativu održavanja okruglog stola i javne rasprave o radnicima u zdravstvenom i socijalnom sektoru, prvi bi se trebao održati početkom iduće godine. Trenutno intenzivno proučavamo modele plaćanja skrbi drugih europskih zemalja i vjerujem da će i to iznjedrili neke dobre prijedloge. Moram nadodati da, razgovarajući s ljudima iz drugih članica, kojima tradicija i gospodarski status omogućuju jako kvalitetna rješenja socijalnih usluga i financiranje istih, shvatih da svi imamo vrlo slične probleme. Oni su sada ispred nas, i u kapacitetima i financijski, ali problemi su isti. Ako to nije zvono za uzbunu, ne znam što je. Govoreći o inicijativama udruge, treba reći da cijelo vrijeme pratimo zbivanja na terenu i stvarno stanje te sve promjene u zakonskim aktima koji se tiču naše 65+ populacije te

predložemo i šalјemo nadležnim institucijama prijedloge za poboljšanje i sustava skrbi i kvalitete života naših stariјih.“

Koliko je i na koji naćin razdoblje korone, koje je trajalo više od dvije godine, utjecalo na kvalitetu života stariјih osoba u domovima za stariје i nemoćne osobe?

„Definitivno je ostavilo posljedice. Lјudi su bili zabrinuti i potišteni, ne samo zbog manjka osobnog kontakta uživo sa svojim obiteljima, već su bili u strahu za ćlanove svojih obitelji. Svaki dan na televiziji slušaš o broju umrlih i o broju zaraženih, a tvoji su izloženi virusu tamo negdje vani. S vremenom se razvijalo nepovjerenje prema informacijama o ćlanovima obitelji preko telefona. Svјedoćili smo naglim promjenama raspoloženja i razdražljivosti, porastu kardiovaskularnih tegoba i povlaćenju u sebe.

Korisnici manјih domova su generalno, usuđujem se reći, ipak malo bolje prošli. Manja je bila smrtnost i manja izloženost virusu, manji broj zaposlenih nosi i manje kontakata s vanjskim svijetom. Lakše se podnosio i manjak osoba u samoizolaciji, ipak je manji obujam posla u pitanju i svi smo podmetali leđa da nadoknadimo par ruku.

U mom domu, moram se pohvaliti, nismo imali proboј COVID-19 skoro tri godine, sve do ove Nove godine, tad nam je s posjetama došla i korona. Budući da smo svi bili već tri puta procijepljeni, nije bilo težih oblika i posljedica. No do početka cijepljenja, svaki put kad bi netko od radnika ostao u samoizolaciji kao kontakt pozitivne osobe, par dana smo svi bili u išćekivanju. Teško je reći tko je više bio zabrinut, korisnici ili ja. Probajući ih zaštititi agonije, u početku sam probala prešutjeti zašto neka sestra ili njegovateljica nije došla u smјenu. Nije pomagalo, znali su.

I ta razlika u odgovorima na pandemiju i probleme koje je donijela, otvorila je diljem svijeta neke druge teme i ukazalo na mnoge manjkavosti velikih ustanova. To su glomazni sustavi koji se teže prilagođavaju i koji imaju veći broj ųrtava. U Hrvatskoј se, nažalost, uvijek govorilo o velikim socijalnim ustanovama, mahom decentraliziranim domovima, koje je zahvatila pandemija i nismo imali prilike javno ćuti mnoge primjere dobre prakse i prednosti domova malih smještajnih kapaciteta do 20 korisnika.“

Kod obitelji stariјih i nemoćnih, a posebice dementnih osoba, postoji vjećno pitanje i bojazan hoće li njihovim najmilijima u domu za stariје biti bolje nego u vlastitom domu. Što biste im odgovorili?

„Doma je doma, svakom je dom najdraže mjesto, svaka osoba je unikatna i ne bih se usudila nikome reći – bit će vam bolje u domu. No, onako iz iskustva obavljanja socijalne djelatnosti, reći ću da kad se dođe u situaciju nemoći i ovisnosti o tuđoj brizi dvadeset i četiri sata dnevno, tad je dom za mnoge ipak bolji izbor. U domu korisnik ima prijeko potrebnu zdravstvenu njegu što je u toj dobi izuzetno važno. Praćenjem psihofizičkih promjena korisnika, brzo se uočavaju potencijalni problemi, alarmira liječnika te se mnoge tegobe zaliječe prije nego postanu kronične. Sprečavanje komplikacija i bolničkog liječenja i te kako pridonosi kvaliteti života. Drugi važan element o kojem treba razmišljati jest osamljenost i usamljenost čovjeka. Ako većinu vremena provodi sam, dom je bolja opcija. Često se događa da ljudi živnu dolaskom u dom. Dolaze u okruženje s vršnjacima, ljudima koji razumiju sve njihove tegobe, s ljudima koji žele čuti i slušati o njima i njihovom životu; što su radili, gdje su bili, što su stekli, kako su živjeli, koga imaju.... U toj dobi to je neprocjenjivo.

Kad govorimo o Alzheimerovoj bolesti i drugim demencijama, valja reći da se radi o pošasti 21. stoljeća s rapidnim rastom oboljelih. Bolest je dugotrajna i iscrpljujuća te se smatra da na jednog oboljelog obolijeva još jedan do dva člana obitelji. Smatram da je u odlučivanju što je bolje potrebno voditi računa o fizičkom, mentalnom i emocionalnom zdravlju njegovatelja odnosno osoba koje o oboljelom doma skrbe. Znajući koliko je zahtjevna ta skrb, već sam dala upute sinu da ne želim da brinu o meni doma budem li dementna. Uistinu, kapa do poda svima koji brinu o dementnim članovima obitelji i iskreno se nadam da će nova socijalna usluga Ministarstva rada, mirovinskoga sustava, obitelji i socijalne politike ‘odmor od skrbi’ biti i njima barem malo od pomoći.“

Koje su specifične psihološke potrebe starijih osoba koje dolaze u vaš dom? Je li za nove štíćenike teška psihološka prilagodba na novu okolinu i život u domu?

„Mi smo dom malog kapaciteta, funkcioniramo kao obitelj, nema fluktuacije radne snage, međusobno smo povezani pa je ta prilagodba ipak lakša. Sve ovisi od korisnika do korisnika. Neki u dom dolaze samoinicijativno jer su doma sami, a neki dolaze samoinicijativno jer žele olakšati djeci i obitelji. Te grupe su u sve manjem broju radi cijene smještaja. Sve veći broj dolazi i traži smještaj radi prisile i lošeg zdravstvenog stanja, obično nakon traumatskih ozljeda. Dođu svjesni stanja s ciljem da se vrate doma kad im bude bolje. S vremenom se stope s okolinom i društvom pa ostanu doživotno, doma idu vikendima. A ima i onih koji se ne mogu priviknuti na novu sredinu jer ne mogu prihvatiti svoje stanje. Tad se traži kompromis, razgovara se s obitelji i korisnikom, ponudim im raskid ugovora kao najbolje rješenje. Vrlo je izazovno brinuti o čovjeku koji nije zadovoljan, naš rad i briga jako ovise o suradnji i spremnosti druge strane da se pomogne.“

Koliko se društvo u cjelini, po Vašem mišljenju, brine o stvaranju sigurnog ozračja za starije i njihovoj uključenosti u život zajednice? Koja bi zemlja bi mogla biti vodeći uzor po tom pitanju, navedite nam primjer?

Nedovoljno. Društvo ne čine samo institucije i ministarstva, lokalne uprave i samouprave i nekolicina organizacija civilnog društva. Društvo smo svi mi, a svi mi činimo nedovoljno u odnosu na društva razvijenih zemalja. Mi nemamo razvijenu društvenu svijest prema bilo čemu pa ni prema starijim sugrađanima. Svi smo si pametni, svi sve znamo i spremni smo napraviti samo ono što se od nas očekuje. Nikako više, a po mogućnosti manje. Sve ostalo bi trebalo pasti s neba, trebala bi osigurati država i javne financije pod uvjetom da što manje za njih izdvajamo. U isto vrijeme se s razvijenim društvima volimo uspoređivati. Kako Nijemci imaju dobre mirovine, kako Austrija i Njemačka plaćaju skrb starijima, kakve su u Njemačkoj plaće, kako Švedska brine o dementnima... Zaboravljamo, zapravo ne znamo da u Njemačkoj čovjek ima opciju izdvajati mjesečno minimalan iznos u dodatno osiguranje, tzv. Pflegegeld iz kojeg kasnije ima pravo na doplatu na njegu. Dakle, ne daje mu država Njemačka, nego je ta sredstva sam akumulirao. Ne znamo ni da skandinavske zemlje imaju najviše stope volontarizma od 35 do čak 50 posto. Njemačka, Austrija i Slovenija 30-36 posto, dok je u Hrvatskoj 7-11 posto ljudi starijih od 15 godina uključeno u neki oblik, formalni ili neformalni, dobrovoljnog neplaćenog rada za javno dobro. Razlozi su nedostatak tradicionalnih kulturalnih čimbenika i manjak individualne motivacije. Mi nismo osvijestili važnost i doprinos aktivnosti neplaćenog rada po zajednicu, svijest pripadanja toj zajednici i važnosti suradnje za društveni napredak. 'Bude već netko pa kako će koristiti svima tako će i meni' – to je naše društveno načelo. Ili – 'kako bude, neće mi biti gore nego i drugima'. Štoviše, velik broj ljudi će svako nastojanje pojedinaca da učine nešto korisno za sve pripisati stjecanju osobnih koristi. Takva ponašanja i stavovi nisu dobar put u budućnost i brigu o starijima. Sve zemlje i društva koja sam izdvojila po dobroj skrbi imaju široke i razvijene mreže volontera za pomoć upravo starijim i nemoćnim osobama.

Vratimo se malo na početak izbijanja pandemije i zatvaranja kafića, trgovina... Sjetimo se najčešćeg komentara javnosti – ako su stariji najugroženija skupina, zabranite samo njima da izlaze van. Složit ćete se da je to bilo strašno.“

Kako vaš dom i udruga surađuju s lokalnom zajednicom i drugim organizacijama koje se bave starijima?

„Moram reći da smo mlada udruga, ovih dana slavimo tri godine od osnivačke skupštine, od čega je dobar dio bilo vrijeme pandemije. Ovo je prva godina širenja aktivnosti na veća društvena zbivanja. U sklopu kampanje

„stopAgeism“ počeli smo s pilot projektom međugeneracijskih druženja učenika osnovnih škola, pretežito volonterskih klubova, s korisnicima domovima za starije. To su vrlo zanimljiva i korisna druženja, za obje strane, i nadamo se da će se to proširiti kroz cijelu Hrvatsku. Vjerujemo da ćemo uskoro započeti suradnju domova s dnevnim boravcima za starije, primjerice druženjima i radnim aktivnostima korisnika različitih usluga. Plan je sudjelovati na manifestacijama tipa Štrudlafest, radimo na osmišljavanju zajedničkih aktivnosti različitih dobnih skupina. Ima toga, dosta je ideja.

Mi smo u domu prije pandemije znali organizirati različita druženja i aktivnosti, primjerice likovne kolonije, glazbene veselice s lokalnom zajednicom i obiteljima. Sad zajednički organiziramo samo proslave uoči blagdana, Dana žena i slično. Pandemija je službeno završena no još smo oprezni i ne izlažemo se riziku velikim okupljanjima, naročito u zimska vremena.“

Koje vrijednosti promičete u emisijama Zajedno za starost i Zlatne godine koje uređujete i vodite na Radio Karlovcu?

„Zajedno za starost“ je emisija namijenjena općim temama važnosti i vrijednosti starenja i starijih, promicanja starenja kao prirodne pojave, zaštiti prava starijih osoba, ostvarivanju prava na usluge i naknade socijalne skrbi, zakonskih izmjena i novina koji se tiču starijih. Kroz emisiju ‘Zlatne godine’ promičemo teme zdravlja budući da je ono vrlo važno za kvalitetu života ljudi. Govorimo o zdravom starenju, važnosti aktivnog starenja, najčešćim bolestima koje se javljaju s godinama, simptomima na koje treba obratiti pozornost i slično. U svaku emisiju trudimo se dovesti relevantnog gosta, od liječnika specijalista do saborskih zastupnika koji se bave temama zanimljivim i važnim našim umirovljenicima.“

Tekst je objavljen u sklopu projekta poticanja novinarske izvrsnosti Agencije za elektroničke medije

Na slici: Sabina Angelina Latin